

ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยก มูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา

FACTORS OF PUBLIC PARTICIPATION IN SOLID WASTE RECYCLING IN YANNAWA DISTRICT

บุญจง ขาวสิทธิพงษ์¹

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนและปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวาซึ่งมีรายงานของทางราชการจัดเป็นเขตที่มีศักยภาพที่มีการคัดแยกมูลฝอยสูงมาก โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ในการส่งเสริมการรีไซเคิลมูลฝอยสำหรับประชาชนในเขต ทำการศึกษาโดยวิธีการสำรวจและใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน สุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบคือหนึ่งตัวอย่างในทุกห้าครัวเรือน นอกจากนี้ยังใช้การสังเกตการณ์โดยไม่มีส่วนร่วมและสัมภาษณ์เชิงลึกเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ความถี่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t -test F -test Welch-test และ Pearson's Correlation ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับต่ำ เป็นประเด็นการค้นพบจากการวิจัยที่แย้งกับรายงานของกรมควบคุมมลพิษ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ความรู้ ทัศนคติ ความยินดีมีส่วนร่วม และบริบทของชุมชน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมของประชาชน การคัดแยกมูลฝอย เขตยานนาวา

Abstract

The objectives of this study were to study public participation and factors influencing public participation in solid waste recycling in Yannawa district. Expected results of this study may be useful for other districts in Bangkok in enhancing the solid waste management. Survey research by questionnaire to 400 samples with systematic random sampling (one sample from every five families) including qualitative research by observation and in-depth interview were performed. General data were analyzed statistically by using frequency, percentage and means. Hypotheses were tested by t -test, F -test, Welch-test and Pearson's Correlation. The results of study have revealed the factors such as age, number of member in his/her family, education, occupation, salary, knowledge in community solid waste management, attitude and willing to participate in solid waste management are influencing public participation.

Keywords: Public Participation, Solid Waste Management, Yannawa District

¹อาจารย์คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ขยะมูลฝอยเป็นปัญหาระดับโลก หลายประเทศแม้จะเป็นประเทศพัฒนาแล้วยังคงเผชิญกับปัญหามูลฝอย หากไม่มีการจัดการที่ดี อาจเป็นแหล่งกำเนิดของก๊าซเรือนกระจกที่ก่อให้เกิดปัญหาโลกร้อนได้ ทุกวันนี้คนไทยกว่า 60 ล้านคน สามารถผลิตมูลฝอยชุมชนได้มากถึง 14 ล้านตันต่อปี แต่ศักยภาพในการจัดเก็บโดยเฉลี่ยทั้งประเทศมีไม่ถึงร้อยละ 70 (กรมควบคุมมลพิษ, 2554) แม้กรุงเทพมหานครจะมีความสามารถในการจัดเก็บสูงมาราวร้อยละ 90 ก็ตาม (Glawe, Visvanathan & Alamgir, 2008) แต่ยังคงประสบปัญหามูลฝอยตกค้างตามสถานที่ต่างๆ หรือมีการนำไปกำจัดโดยวิธีเทกอง ไม่ถูกต้องตามหลักสุขาภิบาล ก่อให้เกิดปัญหาอากาศเสีย น้ำเสีย แหล่งเพาะพาหะนำโรค เหตุรำคาญและความไม่ปลอดภัยต่อสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชน (กรมควบคุมมลพิษ, 2552)

วิธีการจัดการมูลฝอยที่ได้รับการแนะนำให้ปฏิบัติมากที่สุด ได้แก่ การรีไซเคิลกลับมาใช้ประโยชน์อีก เนื่องจากมูลฝอยชุมชนส่วนมากสามารถรีไซเคิลได้ แต่ปัจจุบันในประเทศไทยประชาชนรีไซเคิลมูลฝอยโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 22 เท่านั้น จากปริมาณมูลฝอยทั้งหมดที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ขณะที่ประชาชนในต่างประเทศสามารถรีไซเคิลมูลฝอยได้ถึงร้อยละ 40 ดังนั้นประชาชนไทยควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้รีไซเคิลเพิ่มมากขึ้น (สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, 2551, หน้า. 201)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในฐานะผู้ผลิตมูลฝอยและเจ้าของทรัพยากรมูลฝอยมีความสำคัญมาก ลำพังเจ้าพนักงานของท้องถิ่นไม่สามารถจัดการมูลฝอยอย่างมีประสิทธิภาพได้ จากข้อมูลของกรุงเทพมหานครพบว่า องค์ประกอบของมูลฝอยร้อยละ 48.63 เป็นมูลฝอยที่สามารถคัดแยกเพื่อการรีไซเคิลได้ และพบว่ามี การคัดแยกเพื่อการรีไซเคิลเพียงร้อยละ 20.01 นั่นคือมีการรีไซเคิลเพียง 1,780.27 ตันต่อวัน จากปริมาณมูลฝอยที่ผลิตจำนวน 8,897 ตันต่อวัน โดยเขตที่มีการ

คัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลสูงสุดได้แก่เขตยานนาวา ร้อยละ 65.89 (กรมควบคุมมลพิษ, 2550) จากศักยภาพของเขตยานนาวาดังกล่าว จึงเป็นที่มาของประเด็นคำถามที่น่าสนใจว่าข้อเท็จจริงในการมีส่วนร่วมเป็นประการใด และอะไรเป็นปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลในเขตยานนาวา

วัตถุประสงค์ของการวิจัยมีสองประการได้แก่ เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลของเขตยานนาวาและปัจจัยที่สัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลในพื้นที่ศึกษา

ขอบเขตของงานวิจัย ประกอบด้วย ขอบเขตด้านเนื้อหาได้ทำการศึกษาแนวคิด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน โดยการศึกษาครั้งนี้จำกัดเฉพาะมูลฝอยที่รีไซเคิลได้เท่านั้น ไม่รวมมูลฝอยอันตรายและมูลฝอยติดเชื้อ และขอบเขตด้านพื้นที่จำกัดเฉพาะครัวเรือนในเขตยานนาวาเท่านั้น

แนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชนที่ใช้ในการศึกษาที่สำคัญได้แก่ The Theory of Reasoned Action ของ Ajzen and Fishbein, 1980 ซึ่งกล่าวถึงปัจจัยหลักสำหรับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมสามประการได้แก่ Attitude, Social norm และ self control ปัจจัยดังกล่าวเกี่ยวข้องกับตรง ความยินดีเข้าร่วมซึ่งแปรผันโดยตรงกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชน สำหรับการศึกษานี้ตัวแปรอิสระที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการณ์มีส่วนร่วมของประชาชน ได้แก่ ลักษณะส่วนบุคคล ความรู้ ทัศนคติและความยินดีเข้าร่วม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ศึกษาคือประชาชนที่อยู่ในเขตยานนาวา อายุ 20 ปีขึ้นไป จำนวน 400 ตัวอย่าง คำนวณโดยใช้สูตรยามาเน่ และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบระบบ

(Systematic Random Sampling) สอบถามโดยใช้แบบสอบถามหนึ่งหลังคาเรือนในทุกๆ ทำหลังคาเรือนตามสัดส่วนจำนวนหลังคาเรือนในแต่ละชุมชนและทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักพัฒนาชุมชน ฝ่ายพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่งานรักษาความสะอาด ฝ่ายรักษาความสะอาด เจ้าหน้าที่งานปกครอง ฝ่ายเทศกิจ นักวิชาการสุขาภิบาล ฝ่ายสิ่งแวดล้อม ประธานชุมชน และร้านรับซื้อของเก่าในเขตยานนาวา รวมทั้งสังเกตการณ์ในพื้นที่แบบไม่มีส่วนร่วมพร้อมถ่ายภาพเป็นหลักฐาน

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพโดยการหาความเที่ยงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน หลังจากแก้ไขแล้วได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่เขตมีนบุรี จำนวน 20 คน นำผลการทดลองใช้ไปหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์ของแอลฟา ครอนบัต พบว่า ส่วนที่เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.63 ส่วนทัศนคติที่เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.70 ส่วนความยินดีในการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.89 และความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.91

สำหรับข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกได้ทำการตรวจสอบโดยวิธีสามเส้าข้อมูลที่ขัดแย้งและขาดความชัดเจนจะไม่ใช้ในการวิเคราะห์จนกว่าจะตรวจสอบอีกครั้งจนแน่ใจว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน จากหลากหลายแหล่งข้อมูล และวิธีการเก็บข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูล ปัจจัยส่วนบุคคล ระดับความรู้ ทัศนคติ ความยินดีในการเข้าร่วม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยด้วยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (mean) ร้อยละ (percentage) ความถี่ (frequency) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) รวมทั้งได้ทำการวิเคราะห์ความสัมพันธ์

(association) ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามโดย t -test, F -test, Welch test และ Pearson's Correlation

สมมติฐานการวิจัยที่ต้องการทดสอบได้แก่ ลักษณะบุคคล ความรู้และทัศนคติเกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลของบุคคล ความยินดีเข้าร่วมและความยินดีเข้าร่วมคัดแยกมูลฝอยเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอย

ผลการวิจัย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา สรุปสาระสำคัญของการศึกษาดังนี้

ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 55 เป็นเพศชาย ร้อยละ 45 มีอายุระหว่าง 31 – 40 ปี ร้อยละ 34 รองลงมาไม่เกิน 30 ปี อายุระหว่าง 41 – 50 ปี และอายุ 51 ปี ขึ้นไป ร้อยละ 22 เท่ากัน มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คนขึ้นไป ร้อยละ 67 รองลงมาไม่มีสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน ร้อยละ 33 มีสถานภาพในครัวเรือนเป็นหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 38 รองลงมาเป็นคู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน ร้อยละ 34 การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่เกินประถมศึกษา ร้อยละ 30 รองลงมาการศึกษายู่ในระดับตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป ร้อยละ 24 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 41 รองลงมาเป็นพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน ร้อยละ 32 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ที่ 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 46 รองลงมารายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 32 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่นี้ตั้งแต่เกิด ร้อยละ 74 รองลงมาอาศัยอยู่ที่นี้ 11 ปี ขึ้นไปร้อยละ 18 (ตาราง1)

ตาราง 1

ลักษณะส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในเขตยานนาวา

ลักษณะส่วนบุคคล	ร้อยละ (n = 400)
1. เพศ	
ชาย	45.0
หญิง	55.0
2. อายุ	
ไม่เกิน 30 ปี	22.0
31 – 40 ปี	34.0
41 – 50 ปี	22.0
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	
1 – 3 คน	33.0
4 คนขึ้นไป	67.0
4. สถานภาพในครัวเรือน	
หัวหน้าครัวเรือน	38.0
คู่สมรสของหัวหน้าครัวเรือน	34.0
บุตร เขย สะใภ้	23.0
อื่นๆ	5.0
5. ระดับการศึกษา	
ไม่เกินประถมศึกษา	30.0
มัธยมศึกษาตอนต้น	15.0
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	16.0
ปวส./อนุปริญญา	15.0
ตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป	24.0
6. อาชีพ	
แม่บ้าน/พ่อบ้าน	6.0
นักเรียน/นักศึกษา	4.0
พนักงาน/ลูกจ้างเอกชน	32.0
ค้าขาย/ประกอบธุรกิจส่วนตัว	41.0
รับจ้างทั่วไป	13.0
อื่นๆ	4.0
7. รายได้ต่อเดือน	
ต่ำกว่า 10,000 บาท	32.0
10,001 – 15,000 บาท	46.0
15,001 บาท ขึ้นไป	22.0
8. จำนวนปีที่อยู่อาศัย	
อาศัยที่นี่ตั้งแต่เกิด	74.0
1 – 10 ปี	8.0
11 ปี ขึ้นไป	18.0

ความรู้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเขตยานนาวาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง มีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนเท่ากับ 7.26 มีค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.41 เมื่อจัดระดับกลุ่มคะแนน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมี

ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 49 รองลงมา มีความรู้ในระดับปานกลาง ร้อยละ 48 และมีความรู้ในระดับต่ำ ร้อยละ 3 (ตาราง 2)

ตาราง 2

ระดับความรู้ในการคัดแยกมูลฝอยของกลุ่มตัวอย่าง

ระดับความรู้	คะแนน	ร้อยละ เขตยานนาวา
ระดับความรู้ต่ำ	0 – 4	3.0
ระดับความรู้ปานกลาง	5 – 7	48.0
ระดับความรู้สูง	8 – 10	49.0

ทัศนคติของประชาชนส่วนใหญ่ในเขตยานนาวาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ที่มีทัศนคติค่อนข้างไม่ดีต่อการคัดแยกมูลฝอยชุมชน ($\bar{X} = 2.28$) ระดับความยินดีในการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตยานนาวาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับ

ปานกลาง ($\bar{X} = 3.19$) สำหรับความยินดีในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชนเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) ดัง (ตาราง 3)

ตาราง 3

ทัศนคติ ความยินดีเข้าร่วมคัดแยกมูลฝอย และยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนของกลุ่มตัวอย่างในเขตยานนาวา

ประเด็น	ระดับ	$\bar{X}$	S
ทัศนคติ	ค่อนข้างไม่ดี	2.28	0.60
ความยินดีเข้าร่วมคัดแยกมูลฝอย	ปานกลาง	3.19	0.81
ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชน	ปานกลาง	3.36	0.79

ระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 50 รองลงมา มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยในระดับ

ปานกลาง ร้อยละ 49 และไม่มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย ร้อยละ 1 โดยไม่มีผู้ใดเลยมีระดับการมีส่วนร่วมในระดับสูง (ตาราง 4)

ตาราง 4

ระดับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา

การมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย	คะแนน	ร้อยละ
ไม่มีส่วนร่วม	0	1.0
ระดับการมีส่วนร่วมต่ำ	0.25 – 3	50.0
ระดับการมีส่วนร่วมปานกลาง	3.25 – 7	49.0
ระดับการมีส่วนร่วมสูง	7.25 – 10	0.0

สำหรับปัจจัยอันดับที่ 1 ถึง 5 ที่ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น ได้แก่ 1) มีเวลาที่จะเข้าร่วมกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอย 2) มีผู้นำชุมชนที่ให้ความสำคัญกับปัญหาการจัดการมูลฝอย 3) มีโครงการรณรงค์การคัดแยกมูลฝอยอย่างต่อเนื่อง 4) คนในชุมชนมีความสามัคคี 5) ความตระหนักในปัญหา

มูลฝอยของคนในชุมชน

สำหรับสาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยในเขตยานนาวา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีเวลาร้อยละ 59 รองลงมาไม่มีพื้นที่เก็บมูลฝอยที่คัดแยกแล้ว ร้อยละ 48 (ตาราง 5)

ตาราง 5

สาเหตุที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยในเขตยานนาวา

สาเหตุ	ร้อยละ
ไม่มีเวลา	59.0
ซีเกียจ	17.0
ไม่มีพื้นที่เก็บมูลฝอยที่คัดแยกแล้ว	48.0
เป็นแหล่งสะสมเชื้อโรค สัตว์ และแมลงภายในบ้าน	5.0
การเก็บมูลฝอยที่คัดแยกแล้วทำให้บ้านทึบตัน	8.0
ยุ่งยาก	14.0
ไม่มีความรู้ในการคัดแยกขยะ	16.0
แยกไปก็ไม่เกิดประโยชน์เพราะเจ้าหน้าที่เก็บขยะทิ้งรวมกันอยู่ดี	20.0
ไม่มีแรงจูงใจ	27.0

ผลการทดสอบสมมติฐาน (ตาราง 6) พบว่า

1. ลักษณะบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ อายุ จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ความรู้เกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ทศนคติมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติเกี่ยวกับมูลฝอยชุมชนที่ดีจะมีการมีส่วนร่วมของ

ประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนเชิงปฏิบัติต่ำ

4. ความยินดีในการมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมสูงจะมีการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนเชิงปฏิบัติต่ำ

5. ความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนมีความสัมพันธ์เชิงลบกับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งหมายความว่าหากกลุ่มตัวอย่างมีความยินดีในการมีส่วนร่วมเมื่อมีปัจจัยสนับสนุนในเชิงบริบทของชุมชนสูงจะมีการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนเชิงปฏิบัติ

ตาราง 6

สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

ตัวแปร	ผลการทดสอบ ($p=0.05$)
เพศ	Not sig ($p = 0.134$)
อายุ	Sig ($p = 0.000$)
จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	Sig ($p = 0.000$)
สถานภาพในครัวเรือน	Not sig ($p = 0.328$)
ระดับการศึกษา	Sig ($p = 0.000$)
อาชีพ	Sig ($p = 0.000$)
รายได้	Sig ($p = 0.000$)
จำนวนปีที่อยู่อาศัย	Not sig ($p = 0.450$)
ความรู้	Sig ($p = 0.000$)
ทัศนคติ	Sig ($p = 0.000$)
ความยินดีมีส่วนร่วม	Sig ($p = 0.001$)
บริบทของชุมชน	Sig ($p = 0.000$)

ผลการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ที่เกี่ยวข้อง พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยไม่มากนัก เนื่องจากขาดจิตสำนึกและขาดการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ ควรปลูกฝังจิตสำนึกตั้งแต่เด็กและรณรงค์ประชาสัมพันธ์มากขึ้น ประชาชนมักอ้างไม่มีเวลาในการคัดแยกมูลฝอย ประชาชนที่ทำการคัดแยกมูลฝอยมีอยู่จำนวนหนึ่งที่ทำกรคัดแยกมูลฝอยเป็นอาชีพเสริมและมีแนวโน้มของจำนวนผู้ทำการคัดแยกมูลฝอยเป็นอาชีพเสริมมากขึ้น

สรุปและอภิปรายผล

จากผลการวิจัย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ซึ่งแย้งกับรายงานของกรมควบคุมมลพิษที่เปิดเผยว่าเขตยานนาวามีศักยภาพในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิลสูงสุดในกรุงเทพมหานคร ส่วนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ระดับการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ในเขตยานนาวาที่เป็นกลุ่ม

ตัวอย่างมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนไม่มีเวลา และไม่ค่อยสนใจในกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอยมากนัก สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาสินี เพชรวงค์ (2547, หน้า 60) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: ศึกษากรณี ชุมชนริมคลองพระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร พบว่า ประชาชนในพื้นที่มีส่วนร่วมในการปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำ แต่ขัดแย้งกับงานวิจัยของฉมาลีสา เนียมมณี และเกศศิริ ปันธุระ (2549) ศึกษาพฤติกรรมคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตดินแดง พบว่า ประชาชนในเขตดินแดงมีพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน

1) อายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุไม่เกิน 30 ปี จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอายุอื่นๆ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า ในช่วง 10 ปีหลังมานี้ ประเทศของเรามีการรณรงค์ส่งเสริมให้มีการคัดแยกมูลฝอยมากขึ้น ประชาชนรุ่นใหม่จึงมีการคัดแยกมูลฝอย

มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของประกอบ สุทธิกาโมทย์ (2548) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน กรณีศึกษา ชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า อายุเป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการจัดการมูลฝอยชุมชน

2) จำนวนสมาชิกในครัวเรือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1 – 3 คน มีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอย สูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 4 คนขึ้นไป สอดคล้องกับงานวิจัยของอุมมาตี ธนผลผดุงกุล (2538, หน้า 70) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการแยกประเภทมูลฝอยของผู้อยู่อาศัยในอาคารชุด กรณีศึกษาผู้อาศัยในอาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การยอมรับการแยกมูลฝอยมีความแตกต่างกันตามจำนวนสมาชิกที่อยู่อาศัย

3) ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน กล่าวคือ ในเขตยานนาวากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาตั้งแต่ปริญญาตรีขึ้นไป จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของสัญญาพงษ์ ปฐมพงษ์นิติกร (2546, หน้า 74) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย: ศึกษาเฉพาะกรณีเขตลาดกระบัง พบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดมูลฝอย

4) อาชีพ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน กล่าวคือ ในเขตยานนาวากลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพพนักงาน/ลูกจ้างเอกชน จะมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ซึ่งขัดแย้งกับงานวิจัยของสุพจน์ ทรัพย์ผดุงคุณ (2546, หน้า 71-72) ศึกษาพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดมูลฝอย ศึกษากรณีเทศบาลตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง พบว่า อาชีพ ไม่มีความสัมพันธ์

กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการมูลฝอยในเขตเทศบาลตำบลบ้านฉาง

5) รายได้ต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน กล่าวคือ ในเขตยานนาวากลุ่มตัวอย่างที่มีรายได้ตั้งแต่ 15,001 บาท ขึ้นไป มีพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยมากกว่ากลุ่มอื่นๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของอุมมาตี ธนผลผดุงกุล (2538, หน้า 70) ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับการแยกประเภทมูลฝอยของผู้อยู่อาศัยในอาคารชุด กรณีศึกษาผู้อาศัยในอาคารชุดในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การยอมรับการแยกมูลฝอยมีความแตกต่างกันตามรายได้

6) ความรู้ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตยานนาวา กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของฉมาลีสา เนียมมณี และเกศสิริ ปันธุระ (2549) ได้ศึกษาพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร พบว่า ความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกมูลฝอยต่างกัน มีพฤติกรรมการคัดแยกมูลฝอยต่างกัน

7) ทักษะคติ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน โดยในเขตยานนาวามีความสัมพันธ์ในระดับต่ำเชิงลบ ขัดแย้งกับงานวิจัยของ นริสรา พิงโพธิ์สภ (2546) ได้ศึกษาการแยกประเภทขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร พบว่า ทักษะคติมีความสัมพันธ์กับการแยกประเภทมูลฝอยในเชิงบวก อาจเป็นเพราะว่ากลุ่มตัวอย่างในเขตยานนาวามีพฤติกรรมตรงข้ามกับทักษะคติ

8) ความยินดีในการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยและความยินดีในการมีส่วนร่วมคัดแยกมูลฝอยเมื่อมีบริบทของชุมชนสนับสนุน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการคัดแยกมูลฝอยชุมชน โดยในเขตยานนาวามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำเชิงลบ ขัดแย้งกับงานวิจัยของ Barret, Walker, and Webster (2005) ซึ่งได้

ศึกษาเรื่อง ธุรกิจขนาดเล็กและการฝึกอบรมออนไลน์ใน ออสเตรเลีย: ใครต้องการเข้าร่วม พบว่า ผู้ประกอบการธุรกิจ ขนาดเล็กที่มีแรงบันดาลใจต่อการเติบโตของธุรกิจ และผู้ ใช้อินเทอร์เน็ตเห็นพ้องใจเข้าร่วมการฝึกอบรมออนไลน์ มากกว่าที่จะเข้าร่วมโดยไม่มีแรงบันดาลใจ ทั้งนี้อาจเป็น เพราะว่าคุณสมบัติบางอย่างในเขตนานาว่ามีพฤติกรรมตรงข้ามกับความยินดีในการมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยชุมชนในเขตนานา มีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา

1.1 การส่งเสริมการคัดแยกมูลฝอยชุมชนเพื่อการรีไซเคิลเชิงปฏิบัติ

1) สำนักงานเขตควรส่งเสริมการให้ความรู้ความเข้าใจ ปลุกฝังทัศนคติที่ดี เห็นคุณค่าของมูลฝอยให้กับชุมชนให้มากขึ้น โดยการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น วิทยุชุมชน ใบปลิว วิทยากรให้ความรู้ เป็นต้น เพื่อให้ความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการแยกประเภทมูลฝอย และวิธีการคัดแยกเพื่อเพิ่มมูลค่าในการขายมูลฝอยรีไซเคิล โดยช่วงเวลาที่จัดกิจกรรมควรจะเป็นเสาร์และอาทิตย์ เพื่อให้คนในชุมชนสะดวกและมีเวลาในการเข้าร่วม รวมทั้งควรจัดตั้งงบประมาณและสนับสนุนกิจกรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2) จัดภาชนะรองรับมูลฝอยให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชน และซ่อมแซมถังรองรับมูลฝอยให้อยู่ในสภาพดีอยู่เสมอ สนับสนุนภาชนะและอุปกรณ์ต่างๆ ในกิจกรรมการคัดแยกมูลฝอย

3) ส่งเสริมให้มีร้านรับซื้อของเก่าที่สามารถอยู่ร่วมกับชุมชนภายในชุมชน หรือตั้งในรูปแบบของธนาคารรับซื้อมูลฝอยรีไซเคิลที่ดำเนินการโดยคนใน

ชุมชนเอง โดยอาจจัดให้มีเจ้าหน้าที่จากสำนักงานเขตหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปเป็นพี่เลี้ยงคอยช่วยเหลือในระยะแรก และคอยเป็นที่ปรึกษาเมื่อชุมชนต้องการคำแนะนำหรือความช่วยเหลืออย่างใกล้ชิด

1.2 การคัดแยกมูลฝอยเชิงนโยบาย

1) ต้องกำหนดนโยบายการคัดแยกมูลฝอยอย่างชัดเจน และจริงจังกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ พร้อมทั้งติดตามตรวจสอบการทำงานอยู่เสมอ

2) ควรกำหนดการเก็บค่าธรรมเนียมในการกำจัดมูลฝอยเป็นแบบอัตราก้าวหน้า (progressive rate) โดยบ้านที่มีปริมาณมูลฝอยมาก ควรที่จะต้องเสียค่าธรรมเนียมในการกำจัดมูลฝอยมากกว่าบ้านที่มีปริมาณมูลฝอยน้อย เพื่อให้ประชาชนเกิดความตื่นตัวในการลดปริมาณมูลฝอย เพราะถ้าหากทิ้งมูลฝอยมากต้องเสียเงินมาก ประชาชนก็จะหันมาใส่ใจการลดปริมาณมูลฝอยมากขึ้น และเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ที่ผลิตมูลฝอยน้อยอีกด้วย

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

บทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำขององค์กรส่วนท้องถิ่นน่าจะมีผลสำคัญต่อศักยภาพของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิล ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป จึงควรศึกษาบทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำขององค์กรส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนในพื้นที่ของตน รวมทั้งศึกษาความสัมพันธ์ของบทบาทของผู้นำชุมชนและผู้นำขององค์กรส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมและสนับสนุนการคัดแยกมูลฝอยของประชาชนต่อศักยภาพของประชาชนในการคัดแยกมูลฝอยเพื่อการรีไซเคิล

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2550). *ขยะรีไซเคิล*. ค้นเมื่อ 12 กุมภาพันธ์ 2550, จาก <http://www.pcd.go.th>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2552). *ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย*. ค้นเมื่อ 19 เมษายน 2552, จาก <http://www.pcd.go.th>
- กรมควบคุมมลพิษ. (2554). *ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากขยะมูลฝอย*. ค้นเมื่อ 17 กรกฎาคม 2554, จาก <http://www.pcd.go.th>
- ฉมาลีสา เนียมมณี และเกศสิรี ปันธุระ.(2549). *พฤติกรรม การคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตดินแดง กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- นริศรา พึ่งโพธิ์สถ. (2546). การแยกประเภทขยะมูลฝอยของประชาชนในชุมชนเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. *วารสารประชากรศาสตร์*, 19(3), 67-78.
- ประกอบ สุทธิกาโมทย์. (2548). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน: กรณีศึกษา ชุมชนวัดกลาง เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร*. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วิลาสินี เพชรวงค์. (2547). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอย: ศึกษากรณี ชุมชนริมคลอง พระโขนง เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร*. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สัญญาพงษ์ ปฐมพงษ์นิติกร. (2546). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย: ศึกษาเฉพาะกรณีเขต ลาดกระบัง*. ภาคนิพนธ์คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สุพจน์ ทรัพย์ผดุงชนม์. (2546). *พฤติกรรม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอย* ศึกษากรณีเทศบาล ตำบลบ้านฉาง อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2551). *ทางรอด.....ประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.
- อุมาตี ธนผลผดุงกุล. (2538). *การศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับแยกประเภทมูลฝอยของผู้อยู่อาศัยในอาคารชุด: กรณีศึกษาผู้อยู่อาศัยในอาคารชุดในกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (เทคโนโลยีการบริหารสิ่งแวดล้อม) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- Ajzen, I. & Fisbein, M. (1980). *Understanding Attitudes and Predicting Social Behavior*. Prentice-Hall. New Jersey.
- Barret, R., Walker, E. C. & Webster, B. (2005). Small Business and Online Training in Australia: Who is Willing to Participate?. *New Technology, Work and Employment*, 20(11), 248 -258.
- Glawe, U., Visvanathan, C., & Alamgir, M. (2008). "Solid Waste Management in Least Developed Asian Countries - A Comparative Analysis", International Conference on Integrated Solid Waste Management in Southeast Asian Cities, 5-7 July, Siem Reap, Cambodia.